

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Genusanalys i barnböcker

En idealtypsanalys av genusnormativa egenskaper i den mest utlånade barnlitteraturen på Gävle stadsbibliotek under år 2010

Amanda Allvin och Sara Skoglund

2011

Examensarbete, avancerad nivå, 30hp
Pedagogik
Allmänt utbildningsområde III
Lärarprogrammet

Handledare: Daniel Pettersson
Examinator: Peter Gill

Titel: Könssocialisation i barnböcker - En idealtypsanalys av genusnormativa egenskaper i den mest utlånade barnlitteraturen på Gävle stadsbibliotek under år 2010

Författare: Amanda Allvin och Sara Skoglund

Sammanfattning

Detta arbete syftar till, att analysera vuxen- och barnkaraktärernas genusnormativa egenskaper sett ur de mest utlånade bilderböckerna vid Gävle stadsbibliotek 2010. Arbetet har med bakgrund i Webers idealtypsindelning funnit att de analyserade bilderböckerna går att ses som missledande vid barns skapande av en könsidentitet, sett ur Lpfö 98s riktlinjer. De frågor vi i uppsatsen sökte svar på var; Hur ser könsfördelningen ut i Gävle stadsbiblioteks mest utlånade bilderböcker år 2010? Förekommer det att bilderböckernas karaktärer bryter gentemot det svenska samhällets normativa könsroller? Om så, på vilket sätt? Och återger bilderböckerna en syn på könsroller i enighet med Lpfö 98? För att kunna besvara dessa frågor har vi inspirerats av ett hermeneutiskt synsätt då vi genom bild och text tolkat de utvalde barnböckerna.

Utifrån den forskning som tidigare gjorts kring genus och barnböcker går det att finna en koppling mellan samhällets genusnormativa syn och på det sett som barnboks-karaktärerna framställs, där flickor framställs med feminina egenskaper så som passiv, svag och stationär medan pojkarna innehar mer maskulina egenskaper som aktiv, stark och mobil. Dessa maskulina samt feminina egenskaper används under arbetets analysdel som en utgångspunkt i placeringen av barnboks-karaktärernas fördelning i de olika idealtypsgrupperna, traditionellt beteende, varierat beteende och kontrasterat beteende. Det är utifrån dessa idealtyper vi utgått ifrån då vi framställt vår studies resultatdel.

Nyckelord: Genus, könssocialisation, kön, feminint, maskulint, idealtyper, normer, bilderböcker

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Barn och barnlitteratur	1
1.2 Barn och barnlitteratur i skolan	2
1.3 Litteraturens betydelse för barns identitetskapande	3
1.4 Syfte och frågeställningar	4
1.5 Material och urval	4
1.6 Disposition	5
2. Tidigare forskning	7
2.1 Kön och barnboken	7
3. Teori	10
3.1 Kön, könsroller och genus	10
3.2 Könssocialisation	12
4. Metod	17
4.1 Textanalys	17
4.2 Bildanalys	17
4.3 Ikonotext	17
4.4 Hermeneutik	18
4.5 Etik	18
4.6 Reabilitet och validitet	18
4.7 Idealtyperna	18
4.7.1 Traditionellt beteende, A	20
4.7.2 Varierande beteende, B	20
4.7.3 Kontrasterande beteende, C	21
4.7.4 Traditionellt beteende, a	21
4.7.5 Varierande beteende, b	21
4.7.6 Kontrasterande beteende, c	22
4.8 Metodsammanfattning	22
5. Resultat och Analys	23
5.1 Werner Holzwarth: Det var det fräckaste (2007)	23
5.2 Eva Bergström: Snurran städar (2009)	23
5.3 Arne Norlin: Här kommer tåget (2009)	23
5.4 Moni Nilsson: Kompisen är förliten (2009)	24
5.5 Lena Landström: BU och BÅ får besök (2006)	25
5.6 Pija Lindenbaum: Kenta och barbisarna (2007)	25
5.7 Gunnilla Bergström: Alfons och slodatpappan (2006)	26
5.8 Inger Sandberg: Lilla spöket Laban (1965)	26
5.9 Astrid Lindgren: Pippi hittar en spunk (2008)	27
5.10 Stina Wirsén: Vem är söt? (2008)	28
5.11 Analyssammanfattning	28
5.11.1 Idealtypsresultat för vuxenkaraktärer	29
5.11.2 Traditionellt beteende, idealtypsgrupp A, vuxenkaraktärer	29
5.11.3 Varierande beteende, idealtypsgrupp B, vuxenkaraktärer	29
5.11.4 Kontrasterande beteende, idealtypsgrupp C, vuxenkaraktärer	29
5.11.5 Idealtypsresultat för barnkaraktärer	30
5.11.6 Traditionellt beteende, idealtypsgrupp a, barnkaraktärer	30
5.11.7 Varierat beteende, idealtypsgrupp b, barnkaraktärer	30
5.11.8 Kontrasterande beteende, idealtypsgrupp c, barnkaraktärer	30
6. Diskussion	31
7. Litteraturförteckning	33
8. Bilaga	36

1 Inledning

Livet går utifrån flera aspekter att betrakta som en resa, en resa som formar människan till den vi är. Våra egenskaper och värderingar formas genom bland annat interaktioner och relationer med andra människor, vilket går att se som skapandet av vår identitet. En viktig del av detta är vår könsidentitet. Genom historien har ett övervägande antal av oss människor vuxit in i traditionella genusmönster. Flickor har vuxit in i den traditionella kvinnorollen på liknande sätt som pojkar har vuxit in i den traditionella mansrollen.

Utifrån våra yrken, inom förskoleverksamheten och fritidshemmet, så har vi vid ett flertal tillfällen iakttagit och observerat hur beteenden går att sammankoppla med genus.

Tolkningarna av detta är många och dessutom komplexa till sin natur. I grunden, går detta utifrån ett flertal forskare, att betrakta som den klassiska tvistefrågan när det gäller människans utveckling, det vill säga om fenomenet är biologiskt eller socialt förutsatt (Se bl.a. Butler, 2007; Nilson, 2010; Carlsson, 1991; Davies, 2003).

Utifrån dessa beteenden som går att sammankoppla med genus, existerar det i dagens samhälle även föreställningar om vad som är maskulint och feminint, en omedveten föreställning om hur människan får och inte får uttrycka sig estetiskt, verbalt och socialt. En flicka iförd kortbyxor kunde tidigare med enkelhet betraktas som en pojke, men samhället har vuxit ifatt dessa fördomar och föreställningar. I dagens samhälle är detta accepterat, men allmänheten har en lång väg att vandra för att skaka av sig genusbundna fördomar.

Det ovan nämnda forskningsfältet menar att dessa föreställningar och fördomar grundar sig i samhällets normer, där den biologiska kroppen enbart går att betrakta som ett skal som formas utifrån föreställningar om manligt och kvinnligt. Vilket genomsyrar människans utveckling redan från födseln, där en flicka förväntas bli kvinna och en pojke förväntas bli man. En viktig faktor i samhället som påverkar denna sociala utveckling är olika kulturella instanser såsom barnlitteratur, vilket ofta används under förskole- och fritidshemsverksamheten i Sverige.

1.1 Barn och barnlitteratur

I sin bok *Bilderbokens hemligheter* lyfter Ulla Rhedin (2004) fram olika aspekter på hur barn anammar bilderbokens innehåll och vad som är viktigt vid författandet av en bilderbok, ur

samt struktur och bildens och textens samverkan. Rhedin (2004) ser barn i ålder 2-7 år, i den ålder som vanligtvis tar sig till bilderböcker, som en odifferentierad publik när det gäller texten och bilden. Med detta menar hon att barn i den åldern är beroende av vuxnas uppläsning av texten. Även när det gäller tolkandet av bilderna i litteraturen, menar Rhedin (2004) att barn har ett annorlunda tillvägagångssätt än vuxna. Barnet gör alltid sina egna tolkningar, vilket också är beroende på barnets ålder. Ett objekt eller föremål som är väldigt litet på en bild kan i en vuxens ögon betrakta som ett föremål som befinner sig långt bort, för ett barn kan objektet ses som någonting litet (Rhedin, 2004).

Enligt Rhedin (2004) går bilderboken att betrakta som en ”dörröppnare” till kulturen för barn. Det är genom den som barnet utvecklar sina lyssnar- och betraktarkompetens. Redan vid tidig ålder är pekboken en högt betraktad leksak. Vidare refererar Rhedin (2004) till den amerikanske psykologen Howard Gardner när hon beskriver att under det första levnadsåret öppnas en värld av mening för barnet, då de börjar reflektera över händelser i omvärlden.

1.2 Barn och barnlitteratur i skolan

Förskoleverksamheten innehar i dagens samhälle en fostrande roll, vilket involverar utvecklande av barnens sociala färdigheter, vilket som exempel kan komma att sker via högläsning. Förskolans styrdokument, Lpfö 98 beskriver vad förskolan och pedagogerna inom förskolan skall sträva efter. Denna läroplan menar att:

Alla som verkar i förskolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden. Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. (Skolverket 1998, s. 5)

Lpfö98 menar även att förskolan skall uppmuntra till utvecklingen av språket samt väcka intresse för skriftspråket:

Språk och lärande hänger ouplösligt samman, liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. (Skolverket 1998, s.7)

Sammanfattningsvis går det att påstå att skolan skall verka för att bryta de traditionella stereotypa könsrollerna samt stimulera varje barns språk- och identitetsutveckling. Ur dessa iakttagelser kommer detta arbete att beröra barnbokens utformning, både genom det förflutna och ur ett mer samtida perspektiv.

1.3 Litteraturens betydelse för barns identitetsskapande

Litteraturens påverkan på barn och dess formande av en könsidentitet är en viktig grundpelare i vår uppsats. I denna del av vår uppsats kommer vi att presentera forskning som visar på den betydelse som litteraturen har för barns identitetsskapande.

Kåreland (2005) menar i sina studier av genus och skönlitteratur i förskola och skola att det sätt som litteraturen porträtterat flickor och pojkar, kvinnor och män är en viktig del i barnets identitetsskapande. Hon menar även att fördelningen mellan antal manliga och kvinnliga karaktärer i litteraturen är även av stor vikt (Kåreland, 2005). Fortsättningsvis diskuterar hon om betydelsen för barns påverkan av de bilder som porträtteras i bilderböckerna och att dessa är förmedlare av samhällets syn på kvinnligt respektive manligt. Ur dessa bilder kan barnen få en inblick i hur de "bör" bete sig och Kåreland drar slutsatsen att litteraturen är en av de delar vilka barn hämtar erfarenheter ifrån när de skapar sin könsidentitet (Kåreland, 2005)

Davies (2003) studier gjorda kring i vilken studier har gjorts kring barns reaktioner när de kommer i kontakt med litteratur som bryter mot genusmönster de är vana vid. Kåreland frågar sig om detta kan skapa förvirring hos barnet medan Davies istället menar att det är viktigt att ge barnen möjligheter att få upptäcka andra roller för dem som individer.

Davies (2003) behandlar även barns reaktioner på feministiska sagor i sina studier. Hon menar att barn ställs inför modeller av verkligheten genom sagor och fantasin, där fantasin liksom det påhittade är skilt från verkligheten. Det är genom dessa modeller som barn tar till sig den sociala strukturen och ordningen vilket ger dem begränsningar såväl som möjligheter. Barnen sätter sig själva i ett sammanhang som sociala individer i världen genom de berättelser och sagor som barnen läser och får höra där både texten och bilderna har ett innehåll som hjälper dem tolka sina egna positioner som pojke eller flicka. Davies (2003) hävdar lika så att sagorna är en blandning mellan verklighet och fiktion som inte skulle komma att ske i den verkliga världen, och att det ofta är relationerna i sagan som är verkliga medan omständigheterna runt dessa ofta är fantasi och fiktion.

Dessa relationer kan bara existera mellan vuxna och barn samt mellan de olika könen. Hon menar vidare att det är av vikt att inte enbart se till texten utan att även undersöka de metaforer som ges i sagan och kunna identifiera sig med dessa. Genom att studera de metaforer som ges kan man upptäcka olika maktmönster menar Davies (2003).

Dock är det orättvist att lägga hela skulden på barnboken, barns produktion av en identitet, beror snarare på olika faktorer och samspelet dem emellan. Det biologiska, sociala och psykologiska faktorerna är de som spelar en väsentlig roll i detta formande. Vad böckerna däremot kan göra är att spegla hur samhället ser ut, vad som ses som manligt och kvinnligt. Med denna förklaring vill Davies (2003) påvisa vikten av böcker i vilka könsnormer bryts. Barnen kanske dock inte helt accepterar dessa böcker utan istället ifrågasätter dem, vilket inte bör ses som ett misslyckande utan snarare som en möjlighet till diskussion kring ämnet.

I vår uppsats kommer vi att se till ytterligare en variabel, nämligen bilden. Vilket är ofrånkomligt då vi valt att analysera just bilderböcker och bilden då går att se av stor vikt, då barn ofta bläddrar själva i böckerna och då först och främst "läser" bilderna.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att identifiera och analysera på vilket sätt kön gestaltas i de mest utlånade bilderböckerna på Gävle stadsbibliotek under året 2010. Syftet är att frågeställningarna skall kunna kopplas till de beteenden och handlanden som kvinnor, flickor män och pojkar traditionellt sett haft i det svenska samhället, alltså det som kan se som genusnormativa beteenden.

* Hur ser könsfördelningen ut i Gävle stadsbiblioteks mest utlånade bilderböcker år 2010?

* Förekommer det att bilderböckernas karaktärer bryter gentemot det svenska samhällets normativa könsroller? Om så, på vilket sätt?

* Återger bilderböckerna en syn på könsroller i enighet med Lpfö 98?

1.5 Material och urval

De böcker som i arbetet skall analyseras är tio av de mest utlånade böckerna på Gävle stadsbibliotek 2010. Under urvalsprocessen har vi valt att utesluta Bokjuryn, en boktävling för

barn i olika åldersgrupper. Bokjuryn väljer ut boktitlar från föregående år som sedan barn runt om i landet kan rösta på. Tanken att plocka fram de tio mest omröstade böckerna från denna lista uteslöts då vuxna kan tänkas ha för stor påverkan på vilka böcker som blivit placerade för omröstning. Ur detta har vi valt att koncentrera oss på Gävle stadsbibliotek, dels med tanke på att de fångar upp både vad förskolor lånar och läser för barnen men även vad barnen och föräldrarna lånar och läser, genom att välja stadsbiblioteket fångar vi "alla".

Eftersom flera böcker i stadsbibliotekets lista var skrivna av samma författare har vi i undersökningen valt att ta den översta boken från de författarna med flera böcker i listan. Detta eftersom arbetet då får en större bredd av böcker samt att detta skulle resultera i att arbetet innehåller en såkallad genusbarnbok. De flesta av böckerna har utgetts relativt nyligen, några så sent som 2009, med undantag för boken *Lilla Spöken Laban* som utkom redan 1965. Gävle stadsbibliotek har bidragit med listan över de mest utlånade böckerna, utifrån denna lista har dessa titlar valts ut:

- *Snurran städar* (2009) av Bergström, Eva
- *Alfons och soldatpappan* (2006) av Bergström, Gunilla
- *Det var det fräckaste* (2007) av Holzwarth, Werner
- *BU och BÄ får besök* (2006) av Landström, Lena
- *Kenta och barbisarna* (2007) av Lindenbaum, Pija
- *Pippi hittar en spunk* (1948, nyutgåva 2008) av Lindgren, Astrid
- *Kompisen är för liten* (2009) av Nilsson, Moni
- *Här kommer tåget* (2009) av Norlin, Arne
- *Lilla spöket Laban* (1965) av Sandberg, Inger
- *Vem är söt?* (2008) av Wirsén, Stina

1.6 Disposition

Här kommer vi att klarlägga det upplägg vi i uppsatsen valt att följa för att underlätta och ge läsaren en klarare helhetssyn. I det inledande kapitlet har vi börjat med att behandla barnlitteraturens vikt i barns skapande av identitet, där vi även lägger vikt vid skolverksamhetens ansvar gällande barns möte med litteraturen i koppling till barns socialisationsutveckling. Därefter kommer en presentation av uppsatsens syfte samt våra frågeställningar. Nästkommande kapitel kommer att belysa tidigare forskning där barnbokens

koppling till de olika könen tas upp och läsaren ges en bild av bilderbokens feminina och maskulina uppdelning. Arbetets tredje kapitel kommer att presentera och behandla begreppen kön, genus och könsroller. Arbetets fjärde kapitel kommer att presentera uppsatsens metodologi involverande begreppen hermeneutik, idealtyper och ikonotext.

I metoddelen får läsaren en möjlighet att förstå sig på de idealtyper vilka är uppdelade i sex olika grupper (A, B och C för vuxenkaraktärer samt a, b och c för barnkaraktärer) som senare används i analysen, för att fastställa bilderbokskaraktärernas kategorisering. Under den analyserande delen granskas bilderböckernas karaktärer grundligt utifrån idealtypernas grunder, för att i den sammanfattande analysen ges en klarare och tydligare bild över den analytiska karaktärsuppdelningen. Detta gjordes då det som läsare annars kan kännas ostrukturerat. Syftet är att utifrån detta kunna föra en diskussion och i sin tur dra slutsatser samt koppla det analysresultatet vi gavs till de traditionella genusmönster som finns i det svenska samhället.

2 Tidigare forskning

Detta avsnitt syftar till att presentera delar av forskningsfältet som kan tänkas påverkat och användas i arbetets analys. Syftet med detta stycke är att frambringa genusförmedlandets historia i barnlitteraturen, samt ge läsaren en bredare syn på genusförmedling inom barnlitteraturen.

2.1 Kön och barnboken

Under 1960-talet riktades en feministisk kritik mot barnlitteraturen, kanske främst på grund av den rådande könsdebatten som ägde rum. Sociologen Rita Liljeström var den som förde diskussionen kring genus eller könsroller, som då var den rådande termen. Hon gick främst till attack mot pekböcker som var utgivna av Saga förlag då dess pekböcker som var blå för pojkar och rosa för flickor och med tydligt skilt innehåll. Flickböcker hade bilder på tallrikar och bland annat frukt, medan pojkböcker hade bilder på olika typer av fordon. Kåreland (2005) citerar hennes artikel i Hertha en tidsskrift utgiven av Fredrika Bremerförbundet

På ett tidigt stadium riktar traditionens pekfinger flickor och pojkars uppmärksamhet mot olika ting. Hennes mot hemmet, tryggheten, beroendet, den intima gruppen med personliga känslorelationer. Honom mot äventyret, initiativet, samhället och dess objektiva spelregler. Skilda livsmål byggs upp. Pojken strävar efter prestationen, yrket och bragden. Flickan vinner en position genom utseende och kärlek. Ytterst gäller det arbets- och yrkesfördelningen mellan könen i vårt samhälle (Kåreland & Munther, 2005, s. 113-114).

Den allmänna frigörelsen, som ägde rum under 1960-70 talet, satte även spår i barnlitteraturen, de könsuppdelade böckerna försvann och ersattes med böcker riktade till båda könen. I fokus hamnade mansrollen och många författare av barnlitteratur försökte sig på en mer nyanserad bild av mannen. Med den bakgrunden har senare Gunilla Bergströms böcker om Alfons kommit, där vi även får stifta bekantskap med den vårdande och omsorgsfulla fadern (Kåreland, 2005).

I studier med äldre barn har det framkommit att de föredrar böcker med en huvudperson av samma kön, andra undersökningar visar att detta även gäller yngre barn. Många bilderböcker har nu mer två huvudpersoner, en pojke och en flicka. Dessa kan vara kompisar eller syskon. Ofta får pojken vara storebror och flickan lillasyster vilket skapar ett manligt dominansförhållande, detta kan dock ses mer som en produkt av ålder snarare än kön. Det är även vanligt bland bilderböcker att djur agerar huvudperson. Där av är det inte lika lätt att fastställa huvudkaraktärens kön (Kåreland, 2005).

Då det förr var vanligt att använda böcker som uppfostringshjälpmedel. Såg man till att förmedla lärdom som skulle fostra barnen till passande samhällsmedlemmar. Nettervik (2002) menar att eftersom pojkarnas mål i livet ansågs vara att växa upp till betydelsefulla män som skulle fatta viktiga beslut. Beträktades äventyrsromanen Robinson Crusoe, som var en modig man som tog kommando över situationer och framställdes som handlingskraftig som lämplig litteratur till unga pojkar och skrevs därför om till en barnbok. Eftersom detta var egenskaper som de skulle bejaka. Då kvinnan ansågs vara en vek och svag varelse med en mer nyhetslysten natur än mannen, ansågs det olämpligt att kvinnor studerade då hon kunde bli självklok. Men eftersom att kvinnan var av nästan lika stor vikt som mannen var för samhället, var det viktigt att de uppfostrades rätt. Då det ansågs att kvinnor som var dåligt uppfostrade hade sämre inverkan på samhället än om män var det fick detta inte förbises. Det strävades efter att fostras så att de skulle klara av att sköta både hem och barn (Nettervik, 2002). Speglingen av de olika könen förbestämde egenskaper behandlas av Nikolajeva (2000), som menar att karaktärer som Max, katten Findus och Nicke Nyfiken alla besitter typiska maskulina beteenden om så dock möjligen överdrivna. På samma sätt speglas och förstärks de feminina egenskaperna genom karaktärer som Lilla Anna och grävlingflickan Polly som engagerar sig i typiskt kvinnliga sysslor så som bakning, leka med dockserviser och intresserar sig för naturen.

Att möta flickor som läser typiska pojkböcker ses oftast inte som märkvärdigt. Nettervik (2002) menar att det snarare ses som något positivt och kanske till och med uppmuntras. Om däremot en pojke skulle läsa något som var avsett för flickor skulle det uppfattas som onormalt och han skulle säkerligen bli retat av sin omgivning om han gjorde det synligt. Dock är skillnaden mellan pojk- respektive flickböcker mer än bokkaraktärernas kön. I böckerna avsedda för pojkar präglas av äventyr och spänning. Eftersom pojkar ska besitta egenskaper som initiativkraft och djärvhet förses karaktärerna med just dessa. Böckerna tycks definieras av de ständiga hjältarna som gärna offra både livet och kroppsdelar i ett ofta fast bestämt mönster av gott och ont. I pojkböckerna anses det även lovligt att bryta mot normerna i samhället så länge som avsikterna är av god anda. Tom Sawyers äventyr och Skattkamarön är exempel på sådana böcker (Nettervik, 2002).

Flickböckerna har i regel en annan prägel som riktar in sig på hemmet, umgängeskretsen och kärleken. Flickböckernas karaktärer har helt andra karaktärsdrag mot för pojkarnas. Flickorna ska vara stillsamma, husliga, skötsamma, lydiga och lära sig att tygla sina känslor. I stället för

att ge sig iväg på äventyr som pojkar styrs flickorna in i äktenskap som gestaltas som något åtråvärt och som ska ge trygghet. Även fast arbete så småningom introduceras i flickornas böcker är det i begränsning till lärare, sjuksköterska och journalist. Först på 1930-talet kom Kitty böckerna där flickorna helt plötsligt fick bekanta sig med en flickdetektiv (Nettervik, 2002). Nikolajeva (2002) menar på att det är mer normalt att flickor läser pojkböcker än att pojkar läser flickböcker. Hon ifrågasätter dock om förklaringen till majoriteten böcker med pojkkaraktärer grundar sig i den vanföreställning författare har då dessa böcker tycks nå ut till en bredare publik. Men hon menar att det är en relativ jämn uppdelning av manliga och kvinnliga bilderböcker på marknaden. Hon hävdar även att karaktärernas kön saknar vikt i bilderböcker. Att det är rent slumpartat att det exempelvis är Totte och inte Emma som går till doktorn i Gunilla Woldes Totte och Emma böcker (Nikolajeva, 2000).

I barnlitteraturen och då särskilt i bilderböckerna så är manliga huvudpersoner i majoritet. Kåreland (2005) hänvisar till en artikel i Dagens Nyheter den 2/10-2002 skriven av Ulla Rhedin, i denna konstateras att de saknas energiska och handlingskraftiga flickor i bilderböckerna. Förlagen tycks hellre ge ut böcker med manliga karaktärer, då dessa tycks sälja bättre. Solveig Olsson-Hultgren skrev på grund av sin dotters uttalande "Men varför gör de inget?" (DN, 2004-09-24) efter att ha lyssnat på otaliga berättelser om Askungen och Törnrosa, sin första bok. (DN, 2004-09-24) De flickor som agerar huvudpersoner är sällan särskilt utåtriktade och aktiva. Detta skulle kunna resultera i att flickor i större grad än pojkar saknar någon att identifiera sig med i de böcker som är riktade till dem (Kåreland, 2005).

Yvonne Hirdman är professor vid Stockholms universitet. Genom att använda hennes teorier kring genus kan vi anta att djuret är eller uppfattas som manligt, då mannen ses som norm där kvinnan liksom det kvinnliga djuret är en avvikelse som måste markeras för att bli tydligt. Därav kan man anta att barnlitteraturen som läses hemma och i förskolan är en stor del i de indirekta erfarenheter som barn tar till sig när de skapar kön. Därav kan det inte påstås att barnlitteraturen inte spelar en viktig roll gällande dess framställning av kön (Hirdman, 2004).

3 Teori

Detta arbete vidrör begreppet kön och genus, vilket i högsta mån går att betrakta som grunden till ett identitetsskapande (Carlsson, 1991). Därför kommer nästkommande avsnitt att behandla och definiera arbetets olika centrala begrepp kön, könsroller, genus och könsocialisation. Avsikten med dessa stycken är att ringa in forskningsområdet, ge läsaren en förståelse kring de begrepp som kommer att användas under arbetets analys samt bidra med arbetets teoretiska utgångspunkter.

3.1 Kön, könsroller och genus

Kajsa Svaleryd menar att mannens roll i samhället går genom historien att betrakta som den starke, pålitlige och intelligente familjebeskyddaren. Kvinnans roll i samhället genom tiden går mer att betrakta som i skuggan av mannen. Kvinnan går även att associeras med enskilda rum så som köket och tvättstugan. Där synen på normkvinnan är att hon ska tvätta, städa, laga mat och ta hand om barn. Vidare menar hon att pojkar indoktrineras till att träna ledarskap, självständighet, mod, styrka, kroppsuppfattning och jagkänsla, vilket kan tänkas forma pojkens framtida identitet. Flickan däremot tränar hänsyn, samspel, lyhördhet, medkänsla, inlevelse- och anpassningsförmåga. Utifrån detta går det att dra slutsatser till att flickor i tidig ålder lär sig att lyssna och reflektera över de behov människorna runt om kring dem kan tänkas ha (Svaleryd, 2003).

Även vid skötbordet existerar skillnader i hur pojkar bemöts och omedvetet tränas. Svaleryd menar att pojkar får en kort och instruktiv stund där endast den mest relevanta informationen framförs vid blöjbytet. Med flickan däremot förs ett längre samtal om själva blöjbytet. Dessa konversationer med korta fraser och enstaka ord som förs med pojkarna under blöjbytet kan i senare år upptäckas bland dem själva. Behöver pojken bredvid flickan mjölk till gröten listar hon snabbt ut detta genom att identifiera en grymtning eller ett kort ord som ”skicka” som ”kan jag be att få mjölken” då hon observerat att detta saknas på pojkens tallrik (Svaleryd, 2003).

Ur ovanstående stycke går det att påstå att pojkar och flickor i tidig ålder lär sig sina platser i samhället, där de lär sig leva på varandras starka och svaga karaktärsdrag. I tidig ålder väger flickan upp pojkens försummade språkbruk, vilket i sin tur ger flickan ett väl utvecklat språk på de känslomässiga och sociala perspektiven, något som pojken saknar. Eftersom pojken

redan som nyfödd betraktas som starka och självständiga individer som behandlas därefter är det heller inte konstigt att de växer upp med ett starkt självförtroende och ett bra jagperspektiv (Svaleryd, 2003).

Svaleryd menar att i de vardagsföreställningar som existerar i samhället framkommer att flickor och pojkar besitter olika egenskaper. Flickor betraktas i regel som snälla, söta och hjälpsamma både hemma och i skolan. För att få vara flicka måste hon avstå från för mycket aktivitet, dominans och uppmärksamhet från sin omgivning. Dessa egenskaper framhävs i regel tydligast av pojkar. Om en flicka ändå skulle inneha dessa egenskaper blir hon kategoriserad som ”pojkflicka” vilket underlättar för samhället att förklara hennes beteende (Svaleryd, 2003).

Sandberg och Vuorinen (2005) tar upp och beskriver leksakens olika sätt att klassificeras. Klassifikationen, går att betrakta som de egenskaper leksakerna tillskrivs utefter dess köns tillhörighet. Även Maria Edström (1998) pekar på dessa klassificeringar när hon talar om leksaker riktade till olika kön. Uteslutande för alla tre författare är att leksaker med kopplingar till brandmän samt polis, nästan alltid riktar sig till pojkar. Skillnaderna mellan flickleksaker respektive pojkleksaker belyses av Blakemore och Centers (2005) studie. Studien påvisar leksakernas starka könskodningar, där flickleksaker tydligt är kopplade till skönhet, omsorg, dockor samt hushållsredskap. Nedan preciseras Blakemore och Centers (2005) kategoriseringar avsedd arbetets metodik.

Flickleksaker

Utklädningskläder (ex. prinsessa eller ballerina), Barbies, dockor, dockvagn, dockhus, leksakskök, hushållsredskap samt hästar.

Pojkleksaker

Polis- samt brandbilsstationer, rymdstation, Spiderman, Leksakssoldater, småbilar, garage, svärd, vapen, verktyg och verktygsbänk

Änggård (2005) menar att leksaker designats utifrån om det är till pojkar eller flickor. Hon påvisar även att leksaksaffärerna delar upp leksakerna i olika avdelningar beroende på vilket kön leksakerna riktar sig till samt att dessa avdelningar lätt kan utskiljas med endast hjälp av färger. Då hon menar att flickornas hyllor är fyllda med Barbiedockor och andra leksaker som kan förknippas med feminina karaktärsdrag. Leksakerna från dessa hyllor har i huvudsak rosa

som färg. Pojkarnas hyllor däremot utstrålar mörkare färger med leksaker som associeras med vapen och pojkarnas kanske motsvarighet till Barbies, actionfigurer.

Enligt Ingemar Gens (2002), föreläsare och konsult i könsrollsfrågor tycks mannen kunna briljera i affärsvärlden men halkar efter i familjelivet, där han ständigt behöver vända sig till kvinnan för att förstå sig på denna miljö. Kvinnan är även tålmodig och sätter andra i första hand, om de inte redan gör det i förskolan lär de sig snabbt utav pedagogerna som ständigt överger den halvt påklädda flickan för att hjälpa en pojke som står bredvid och stampar med fötterna för att snabbt hinna ut till en gunga.

Genom detta lär sig barnen vilka egenskaper som passar in med det kön barnet har. Det är lätt att tillskriva pojkar och flickor maskulina respektive feminina egenskaper. Pojkar växer upp till män, pojken identifieras genom sitt könsorgan och tillskrivs då maskulina egenskaper. Samma sak sker med flickor när de tillskrivs feminina egenskaper, dock identifieras flickan snarare av avsaknaden av manligt könsorgan snarare än innehavandet av kvinnligt könsorgan. Detta genom att män antas ha manliga könsorgan och en övervikt av manliga könshormoner, vilka påverkar koppen på ett sätt. Kvinnor antas ha kvinnliga könsorgan och övervikt av kvinnliga könshormoner som påverkar kroppen på ett annat sätt. Så det är kanske inte så konstigt att vi använder biologin för att rättfärdiga argumenten för att kvinnor och män är olika, att det är en biologisk faktor. Men är det så enkelt? Det finns kvinnor som har skäggväxt, det finns människor med XX - kromosomer som anses vara av kvinnligt kön men som sedan utvecklar manliga könsorgan (Davies, 2003).

3.2 Könssocialisation

Diskussioner om hur barn skapar sin identitet existerar i otaliga versioner och perspektiv. Detta avsnitt fokuserar på människans sociala identitet, vilket framförallt kopplas till hur en könsidentitet kan skapas på det sociala planet.

Hirdman (2004), har tagit fram olika teorier kring genus och genusskapande. Översättningen från engelskans "gender" skulle kunna översättas med socialt eller kulturellt kön, möjligen könsroll. Dess översättning blir dock problematisk, då könsroll likväl socialt och kulturellt kön skulle kunna vara någonting som går att göra sig av med eller bryta sig ur. Genus betraktas då mer som en korrekt tolkning av engelskans "gender". Welinder (2003) refererar till Toril Moi, professor och litteraturvetare som menar att det biologiska könet kan ses som ett slags råmaterial utifrån skapandet av genus. Utifrån könets biologiska skillnader skapar vi

genus vilket i sin tur befäster kvinnans underordnad i den sociala ordningen. Under 1970-talet började man se bortom det biologiska könet och tala om de sociala och kulturella konstruktionerna som skapade det man såg som manligt och kvinnligt. Genus började ses som en maktrelation mellan män och kvinnor och inte bara som ett begrepp för de skillnader som existerade mellan könen, vilket Hirdman befäster i sin artikel om genussystemet (Welinder, 2003).

Förståelsen av ordets (genus) betydelse är central för att därefter kunna förstå genussystemet. Genussystemet bör förstås som fenomen, process eller som förväntningar och föreställningar som i sin tur ger upphov till en form av regelbundenhet. Detta betyder att genussystemet blir en slags ordningsstruktur av kön. Denna ordning skapar i sin tur andra ordningar i samhällsstrukturen, ekonomiska, sociala och politiska. I och med detta kan vi tala om att strukturen består av två delar, logiker;

- Den första logiken är isär-hållandet, dikotomin. Vilket enkelt förklaras som att det manliga och kvinnliga ej bör blandas.

- Den andra logiken är hierarkin, mannen ses som norm, männen är människor och blir därav norm för det normala. Hirdman talar även om genuskontrakt vilket är genussystemet i praktiken.

Genuskontraktet är ett osynligt avtal mellan män och kvinnor om hur vi skall förhålla oss gentemot varandra (Hirdman, 2004).

Även Judith Butler, professor i retorik och litteraturvetenskap vid University of California menar att skillnaderna mellan de mänskliga könen inte bör hänföras till det biologiska könet, utan istället till det socialt konstruerade könet dvs. genus. Genus går således att betrakta som en social kategori, påtvingad en könad kropp (Butler, 2007). Hon menar även att det mänskliga könet är konstruerat och påtvingat av språket. Butler får medhåll av den svenska genusforskaren Maria Nilsson, fil dr i litteraturvetenskap vid Linnéuniversitetet, som menar att det svenska samhället inte längre ser på kön som något biologiskt, utan som något konstruerat av samhället. Likt Butler (2007), menar Nilsson (2010), existerar den biologiska kroppen enbart som ett skal, ur vilken föreställningarna om kvinnligt och manligt uppstår. Nilsson (2010) menar att genus och det biologiska könet inte alltid hänger samman, vilket innebär att många har ett genus som inte passar in med deras biologiska kropp. Tidigare sågs

människans kropp som ett fundament ur vilket det sociala sedan konstruerades. Det går att säga att den kvinnliga kroppen var en bas för det feminina, medan mannens kropp betraktades som en bas för det maskulina (Nilsson, 2010).

Utifrån ovanstående avsnitt går maskulinitet och femininitet inte att betrakta som egenskaper vi föds med, utan egenskaper som existerar utifrån samhällets normer. Därmed går maskulinitet och femininitet att betrakta som förutsättningar i tillvaron och resultatet av hur vi lever. När barn lär sig om samhällets sociala strukturer påverkas hon således av samhällets syn på manligt och kvinnligt. Detta anses vara mycket viktigt för det enskilda barnets identifiering inom den sociala strukturen (Davies, 2003).

Vid ungefär två års ålder vet barnen att det finns två kön, pojkar respektive flickor. Vid denna ålder försöker barn skapa sig en förståelse för omvärlden något som för dem kan komma att uppfattas som kaotisk. Marianne Carlsson (1991), sociolog vid Uppsala universitet menar att barn vid så tidigt som 3-4 års ålder har skaffat sig en uppfattning om sina könsroller. Beroende på om det är en flicka/pojke som skall växa upp och bli en kvinna/man varierar grunden till könsidentiteterna.

Könssocialisation går även att förklaras utifrån en anpassningsmodell. Där flickor blir flickaktiga för att de får uppmuntran och beröm från omvärlden när de gör eller är på det sätt som anses vara flickigt, detsamma gäller för pojkar. När pojkar eller flickor bryter mot vad som anses flickigt respektive pojkgigt så bestraffas eller ignoreras de. Pojkar som spelar fotboll får beröm, lika så flickor som hjälper mamma att baka. Både könen vill passa in i gemenskapen och bli accepterade och med detta är de mer än villiga att passa in i sina roller som förväntas av dem, till slut ses omgivningens förväntningar som något naturligt (Bjerrum-Nielsen & Rudberg, 1989).

Könssocialisation går även att sammankoppla med människans tidigare erfarenheter i livet, vilket är viktigt för vårt identitetsskapande. Utifrån detta går det att påstå att socialisation och identitetsskapande börjar mycket tidigare än när barnet vill skapa mening i omvärlden. Dessa erfarenheter kan vara positiva eller negativa och handlar om närhet, kroppskontakt och social stimulans. Vilket även är starkt förknippat med jaget (Bjerrum-Nielsen & Rudberg, 1989). Uppfattningar om hur flickan och pojken skall bejakas genom de miljöer och aktiviteter som barn upplever varierar. Som tidigare nämnts är feminint och maskulint två av de tre könsroller

som kan komma bejakas. Den tredje rollen går att betrakta som den androgyna könsrollen, vilket innebär att barnet innehar en blandning av både maskulina och feminina aspekter. Det är dock viktigt att synliggöra att man kan vara kvinna och ha maskulina egenskaper respektive man och ha feminina egenskaper. Egenskaper så som feminina och maskulina tilldelas endast olika kön utefter dess förekommande hos kvinnor och män. Carlsson (1991) anser att flickor kan vara betydligt mildare och känsligare än pojkar, vilka visar en mer aggressiv och självständig framtoning vilket tydliggörs i tabellen nedan:

Feminina egenskaper	Maskulina egenskaper
Mjuk	Kraftfull
Varm	Dominerande
Kärleksfull	Aggressiv
Beroende	Oberoende
Inställd på samarbete	Tävlingsinriktad
Känslig för andras behov	Individualistisk
Ängslig	Själsäker

(Carlsson, 1991, s. 78)

Davies menar att både vuxna och barn i samhället hyllar den maskulinitet som innefattar dominans och makt. Denna maskulinitet går att betrakta som en norm som samhället har skapat. Det är denna vision kring maskulinitet människan använder sig av när hon generaliserar. Män är överlägsna kvinnor i frågan om makt och detta fastställs då samhället menar att män är motsatsen till kvinnor (Davies, 2003).

De vanligaste förställningarna kring barns socialisation ligger i relationen mellan barn och vuxen. Detta kan kopplas till det populära tänkesättet gällande orsak och verkan. Med andra ord drar vi slutsatsen att ett barn beter sig utav hur det har behandlats (Davies, 2003). Hon hänvisar till en studie som andra forskare menar skulle vara en orsak till att pojkar och flickors identitetsutveckling.

Davies (2003) menar även att språket har stor betydelse för identitetsutvecklingen. Barn utvecklar sitt språk i samröre med andra samt i takt med egna erfarenheter. Lika så har de vuxna som befinner sig runt om barnen en stor betydelse för den språkliga utvecklingen. Detta sker genom att vuxna, pratar, läser eller sjunger med och för barnet. Genom högläsning tränas barnet i att utveckla sitt språk, och med tiden kan de tillgodogöra sig allt svårare texter. Barn

behöver språket för att kunna tänka och handla, språket behövs inte endast för att kunna kommunicera utan för att kunna positionera sig själva i förhållande till andra i sin omvärld. Språket kan således ses som en tillgång men också som ett hinder när barnen lär sig förhållandet mellan sig själva och andra. Språket är väsentligt för att kunna klara sig i en social värld samtidigt är det genom språket lär sig barnen könskoderna som en del i den omvärlden. Det är genom språket vi lär barnen vad vi tycker de bör känna till, i vad man bör känna till ingår även att förstå att människor är antingen män eller kvinnor. Barn lär sig sedan snabbt att urskilja små detaljer som avgör vilket kön en människa har. Många av de faktorer som hjälper barn med denna urskiljande av manligt och kvinnligt, går att betraktas som ytliga saker så som kläder och frisyr. Men även sätt att röra sig och tala samt val av aktiviteter hjälper barnen att sortera in sig själva i facket pojke eller flicka och kanske det viktigaste av allt att visa vad man inte är (Davies, 2003).

Att komma fram till insikten om vad som är maskulin och feminint kan vara svårt. Hur man utövar maskulinitet respektive femininitet kan variera beroende på om det är på en förskola eller bland sina vänner. Förhållandet mellan barn och vuxna kan jämföras med förhållandet mellan män och kvinnor, både barn och kvinnor lär sig att positionera sig som den eller de andra. Barn släpps inte in i den vuxna världen samtidigt som de lär sig att agera med vuxenvärlden utifrån de vuxnas uppfattningar om hur barn skall vara och hur förhållandet mellan vuxen och barn skall vara (Davies, 2003).

4 Metod

Vi har tidigare i arbetet, både i bakgrundskapitlet och i teoridelen beskrivit betydelsen för kön, genus och könssocialisation, sett ur barns identitetsskapande. Vi har även presenterat könsskillnadernas orsaker, sett utifrån olika forskningslägen, vilka kommer att sammankopplas med den tidigare forskningen och analysens resultat.

Genom att använda oss av de teoretiska utgångspunkterna om kön, genus och könssocialisation kommer nästkommande stycke att presentera arbetets metod. Först kommer den bakgrundsliggande hermeneutikiska undersökningsmetoden presenteras, sedan kommer avsnittet att behandla relevansen av ikonotext samt visa på maskulina och feminina idealtyper som, utifrån de teoretiska utgångspunkterna, kan tänkas existera i samband med analysen.

4.1 Textanalys

Människor både skapar och mottar texter, dessa texter speglar så väl medvetna som omedvetna föreställningar vilka texternas författare hyser. Texterna reproducerar eller ifrågasätter starka ämnen så som makt. Det är dock viktigt att komma ihåg att texterna i sig själva inte är makt (Bergström & Boreus, 2005).

För att besvara våra forskningsfrågor, kommer vi använda oss av både kvantitativ och kvalitativ textanalys. Den kvantitativa analysmetoden använd för att besvara frågor där räkning eller mätning använd och den kvalitativa analysen syftar snarare på tolkningar (Bergström & Boreus, 2005).

4.2 Bildanalys

Vi kommer att använda oss semiotisk analys, där vi analyserar bildens innehåll utifrån två meningsnivåer. Den första meningsnivån som vi kommer att använda oss av är *denotation*, där vi analyserar vad eller vem bilden föreställer. I den andra meningsnivån vilken kallas *konnotation* kommer de värden och idéer som förmedlas genom bilderna att analyseras (Waern, Pettersson & Svensson, 2004).

4.3 Ikonotext

Som tidigare nämnt kommer vi att titta på både texten och bilden i vår analys, detta då de båda spelar en viktig roll för bilderbokens handling. Nikolajeva (2000) använder begreppet ikonotext vilket myntades av Kristin Halberg i en artikel från 1982, detta begrepp återger den

förståelse som skapas av den text och bild som varje sida i bilderboken består av. Sambandet mellan text och bild som skapar en förståelse som är djupare än texten och bilden varför sig.

4.4 Hermeneutik

Vi har valt att inspireras av ett hermeneutisk synsätt i vårt arbete. Ett av hermeneutikens huvudteman är “meningen hos en del endast kan förstås om den sätts i samband med helheten”(Alvesson & Sköldberg, 1994). Detta kan förklaras som att helheten endast går att förstå utav delarna, och delarna kan endast förstås i ett helhetsperspektiv, detta kallas för den hermeneutiska cirkeln. Detta kan vara missledande då cirkeln endast når tillbaka till sin utgångspunkt, därav används ibland den “hermeneutiska spiralen”. Vilken visar att genom ny kunskap går det inte att komma tillbaka till den kunskapen som fanns innan, spiralen kan endast nå högre eller djupare. Hermeneutiken som forskningsmetod används för tolkande, och inte för att hitta en absolut sanning eftersom den inom hermeneutikens synsätt inte finns. Som forskningsmetod handlar det om att finna förståelse och tolkning, även om beskrivning för förståelsens villkor. Inom detta synsätt talas det om förståelse och fördomar, vilket ligger till grund för hur fenomenet tolkas. Med fenomen avser vi ting som skapats eller görs av människor så som handlingar, text och bild. (Alvesson & Sköldberg, 1994).

4.5 Etik

I våra analyser är det bokens karaktär som vi analyserar, boken är visserligen en produkt utav författaren och illustratören, men det är inte frågan om en analys av dessa. Det är endast bokens karaktärs egenskaper vi är intresserad av att undersöka. Då vi valt att ha ett hermeneutiskt synsätt kommer egna tolkningar som har sin grund i vår förförståelse att lysa igenom. Analyserna består således av vår tolkning av karaktärerna med utgångspunkt från den tolkningsram som vi presenterar nedan.

4.6 Reabilitet och validitet

Reabilitet och validitet i en kvalitativ studie som denna handlar snarare om att kunna återge och beskriva att insamlingen och bearbetningen av materialet skett på ett systematiskt och ärligt sätt (Johannessen, 2003). Detta presenteras i material och urval samt i metodavsnittet.

4.7 Idealtyperna

Eftersom att sannolikheten att barn identifierar sig med barnkaraktärerna i böckerna är stor, är sannolikheten även att de gör det samma med böckernas vuxenkaraktärer. Vi har därför

utöver de barnkaraktärer vi analyserar i böckerna även valt att analysera de vuxenkaraktärer som befinner sin närmast barnen och där av kan ha en inverkan på barnens socialisation. Alltså vad som enligt Bergers och Luckmanns (2010) termologi kan betraktas som en signifikant andra eller som en betydande genusrelaterad karaktär.

Likt Max Weber kommer vi arbeta utifrån en idealtyps metod. Idealtyp är det begrepp som Weber grundade och menar på att forskare genom detta begrepp kan närma sig verklighetens komplexa uppbyggnad. Dessa idealtyper ska fungera som en form av tankebilder för att i sin tur hjälpa forskare greppa verklighetens mångfald. Genom detta skall forskare själva kunna bygga upp idealtyper utifrån vad som helst, genom att understryka ett visst synsätt och koppla samman detta med särskilda fenomen och på detta vis skapa en enhetlig tankebild. Dock menar Weber att en idealtyp alltid är skapad av människans förnuft och därför inte motsvarar den exakta verkligheten och skall därför inte användas som en direkt tolkning av den mänskliga verkligheten (Andersen & Kaspersen, 2007). I Hirdmans (2004) genuskontrakt som vi nämner i teoridelen finner vi exempel på Webers idealtyper.

Då skönlitteraturens innehåll och karaktärer föds ur en författare och där av är en skapelse ur det mänskliga förnuftet, ser vi det som lämpligt att bruka Webers idealtyps metod vilket bli grunden för vår analys. Med inspiration utifrån Webers idealtyps metod delar vi in idealtyperna i sex grupper (tre för vuxenkaraktärerna samt tre för barnkaraktärerna).

Ett exempel på Webers uppsplattning av socialt handlande ur Andersen & Kaspersen (2007) är dessa fyra idealtyper:

1. Traditionellt handlande
2. Affektuellt handlande
3. Värderationellt handlande
4. Målrationalt handlande

Då karaktärerna är fiktiva och därav inte verkliga medför det vissa komplikationer när det kommer till att fördela deras handlingar på det sätt som Weber tidigare gjort. Detta är dock möjligt att utifrån bild och text dra slutsatser som går att koppla till de traditionella genusnormativa faktorerna som beskrivs av Hirdman (2003).

Våra idealtyper kommer vi dela in i tre grupper för de vuxna karaktärerna, vilka kommer namnges A, B och C och tre grupper för barnkaraktärerna, a, b och c. Där A/a avser ett traditionellt beteende, B/b avser ett varierat beteende och C/c avser ett kontrasterande arbete. Nedan kommer dessa presenteras närmare. Vi är medvetna om att denna indelning har nackdelar då det kan vara svårt att ge karaktären rättvisa då det är svårt att få en helhets bild av karaktären. Därför kommer vi i analyserna motivera de indelningar vi väljer att göra. Vi kommer endast att analysera och dela in karaktärer som utmärker sig och är relevanta för bokens handling. För att kunna göra denna indelning har vi genom litteraturen som vi presenterat tidigare tagit fram kriterier för vad vi klassar som manligt respektive kvinnligt.

4.7.1 Traditionellt beteende, A

Det beteende och handlande hos de vuxna karaktärerna som har sin grund i de traditionella genusnormativa faktorerna. Vuxenkaraktärerna innehar i böckerna ett bemötande av barnkaraktärerna, vilka befäster eller bekräftar barnkaraktärernas genusnormativa beteende.

Nedan följer en tabell med kvinnliga respektive manliga egenskaper som vi i analysen kommer att utgå ifrån när vi delar in karaktärerna i de olika idealtyperna.

Kvinnor:	Män:
Arbetar inte	Arbetar
Hemmafru	Arbete inom könsstereotyp yrke (ex. snickare)
Stationär	Rörlig
Omsorgsfull	Disträ
Ömsint samt fostrande	Kall och tillbakadragen
Mjuk	Hård
Svag	Stark
Känslig	Okänslig
Passiv	Aktiv
Samarbetsvillig	Tävlingsinriktad

4.7.2 Varierande beteende, B

För att få placeras i denna idealtyp skall den vuxna karaktären uppvisa ett beteende, bemötande eller handlande som inte tydligt visar att de följer eller bryter könsnormen, eller då karaktären är ombytlig. Vuxenkaraktären skall likaså ha ett bemötande gentemot

barnkaraktären som inte påverkar dennes genusnormativa beteende, detta oavsett om barnkaraktären är av kvinnligt eller manligt kön. Alltså skall vuxenkaraktären för att få placeras i denna idealtyp ha en jämn fördelning av egenskaperna från den ovan nämnda tabellen.

4.7.3 Kontrasterande beteende, C

Vuxenkaraktären skall ha ett beteende, bemötande och handlande som på ett uppenbart sätt bryter mot de traditionellt genusnormativa förhållandena. Vuxenkaraktärens bemötande gentemot barnkaraktären skall vara på ett sådant sätt att det uppmuntrar barnkaraktären till ett beteende som bryter mot det traditionella genusnormativa beteendet. För att vuxenkaraktären skall få ingå i denna idealtyp skall den ha en övervägande del av de egenskaper som ingår i det motsatta könets tabell, se ovan.

4.7.4 Traditionellt beteende, a

För att karaktärerna i de böcker vi använt oss av ska klassas ha ett traditionellt beteende bör de följa de traditionella genusnormativa faktorerna så som samspel, lek, beteende och handling.

Flickor:

Mjuk

Känslösam

Lugn och stillsam

Samarbetesvillig

Månar om andra

Beroende

Rädd

Accepterande

Litet rörelseområde

Pojkar:

Hård

Okänslig

Livlig och aktiv

Tävlingsinriktad

Jag tänkande

Oberoende

Modig

Protesterande

Stort rörelseområde

4.7.5 Varierande beteende, b

Ett beteende som varierar i handling, beteende, samspel samt inom leken och som inte kan placeras i en tydlig riktning. För att huvudkaraktärens skall kunna placeras i denna krävs det att denna har en jämn fördelning i fråga om antalet egenskaper från den tabell som nämns ovan.

4.7.6 Kontrasterande beteende, c

Där samspelet, handlandet, beteendet samt leken strikt bryter med de traditionella och genusnormativa förhållandena. För att vår huvudkaraktär skall få ingå i denna idealtyp skall denna ha en övervägande del av de egenskaper som tillskrivs det motsatta könet.

4.8 Metodsammanfattning

I vår analys har vi inspirerats av ett hermeneutiskt inspirerat synsätt. Vårt fokus kommer att ligga på karaktärsanalysen av varje bok, där vi kommer att titta på de karaktärer som är mest utmärkande och väsentliga för bokens handling. Vi kommer att titta på hur karaktärerna framställs genom deras eget och andra karaktärers beteenden, med det menar vi på det sätt som vuxna bemöter barnen i böckerna utifrån en genusnormativ köns gestaltning och deras reaktioner på barns beteenden. Vi kommer även att motivera till varför vi anser att en idealtyp passar till en karaktär. Detta kommer göras oavsett om det är en vuxen eller barnkaraktär som vi analyserar. Vi kommer även att dela upp dessa idealtyper och placera in de karaktärer som placerats där. För att sedan kunna svara på våra frågeställningar kommer vi diskutera de resultat vi fått fram och sedan koppla dessa till teorin.

5 Resultat och analys

Här nedan kommer vi analysera de karaktärer som vi finner har mest inverkan och betydelse för respektive barnbok. Detta innebär att vissa karaktärer ej kommer att analyseras då vi anser att de inte påvisar tillräckligt många egenskaper för att kunna tolkas på rätt sätt och därför inte skulle ge en rättvis analys.

5.1 Werner Holzwarth: Det var det fräckaste (2007)

Vi har här valt att analysera Mullvaden ur ett vuxet perspektiv då det inte finns några indikationer i berättelsen som pekar på att karaktären är ett barn eller engagerar sig i aktiviteter som kan ses som barnaktiviteter. Mullvaden som genom boken söker svar på vem som bajsat på hans huvud, går utifrån texten att fastställa som en han. Genom boken har han ett väldigt ilsket och aggressivt humör vilket kan kopplas till den manliga egenskapen hård, vilket kan innebära hans hårda attityd. Han ses även färdas en lång sträcka från sitt hem, vilket gör honom rörlig och går utifrån detta att placera in som en **vuxenidealtyp A** då dessa egenskaper betraktas som manliga.

5.2 Eva Bergström: Snurran städar (2009)

I Eva Bergströms bok med förmänskligade katter möter vi Snurran som inte vill städa. Snurran som genom sin starka revolt gentemot familjens städdag protesterar genom att istället livligt leka med bilar, barbies samt lego. Snurran som även kan ses leka i grupp bryter även där emot de traditionella idealtypen för flickor. Hon blir utifrån sina tidigare nämnda egenskaper placerad som en **barnidealtyp c**, då hon besitter en blandning av pojk- och flickegenskaper, men där de manliga egenskaperna är övervägande.

Utöver Snurran finner vi att fadern som trots sitt engagemang i Snurrans uppfostran ses som bestämd vilket kan tolkas som stark samt att han har är hård i sin ton och visar därför på egenskaper ur **vuxenidealtyp A**. Moderns som även hon visar på en bestäm, irriterad och även hård framton gestaltas samtidigt som svag och trött vilket kan associeras till en passivitet. Detta tyder på att hon besitter en variation av manliga och kvinnliga egenskaper och placeras därför i **idealtypgrupp B**.

5.3 Arne Norlin: Här kommer tåget (2009)

Då huvudrollskaraktären Halvan genom sin lek förvandlas till en vuxen lokförare kommer han att betraktas som en vuxen och analyseras utifrån de vuxnaidealtyperna, då en analys

utifrån barnidealtyperna skulle kunna komma att ge ett felaktigt resultat. Bokens berättelse som utspelar sig på ett X2000 tåg ger oss snarare en förståelse över de arbetssysslor som existerar bland personalen än en djup inblick i karaktärerna. Halvan som i berättelsen gestaltas som lokförare kan ses ha en viktig roll där han ses som överordnad de andra samt att berättelsen visar på en scen av spänning och Halvans hjältemod samt initiativtagande då älgar befinner sig på tågrälsen. Att Halvan även ses som mobil i boken genom sitt yrke, visar på en placering i **vuxenidealtypgrupp A**.

Julia som är den karaktär som efter Halvan gestaltats med ett mer djup i sin roll som tågmästare. Hon har i boken tilldelats egenskaper så som hjälpsam och omvårdande vilket kan ses ingå i hennes tjänst, där hon med ett bra bemötande skall finnas till hands för passagerarna. Enligt idealtypsmodellen går det att se att trots att Julia stämmer in på många av de kvinnliga egenskaperna så bryter hon även mot modellen genom att faktiskt ha ett arbete, men blir utifrån sina övervägande kvinnliga egenskaper placerad i **vuxenidealtypgrupp A**.

Phong som arbetar i tågets bistro framställs här med en mer kvinnlig ton av egenskaper, då han i sitt arbete är stationerad i det som anses vara tågets kök. Där är han ansvarig för matlagning, service, kaffekok samt städning, alla dessa egenskaper vars grund finns i en av de kvinnliga egenskaperna "hemmafru" ger honom en placering i **vuxenidealtypgruppen C**.

5.4 Moni Nilsson: Kompisen är för liten (2009)

Olivia som igenom bokens berättelse framställs som en modig, dominerande och omvårdande tjej som gärna pysslar och syr. Kan i boken ses som omhändertagande om sin nalle Kompisen medan hon samtidigt kan vare den som betar sig elakt eller illa gentemot honom. Kompisen som går att betrakta som liten, rädd, och orolig, är samtidigt väldigt protesterande, sur och tillskillnad från Olivia inte alls förtjust i att pyssla.

Kompisen som under berättelsen går igenom en förvandling från liten och rädd till stor och modig blir trots hans variabel av egenskaper en **barnidealtyp a**. Olivia som har en blandning av pojkiga och flickiga egenskaper där hennes intresse för pyssel och sömnad går att betrakta som flickiga egenskaper då de associeras med stillasittande lek, passar hon in under **barnidealtyp b** som innefattar ett varierat beteende.

5.5 Lena Landström: BU och BÄ får besök (2006)

I boken skriven av Lena Landström följer vi Bu och BÄ under en höstdag av äventyr. Bu som visar på aktiva och eget initiativtagande ses även under berättelsen visa på hjältemod men på samma gång hyser en omvårdande sida när det kommer till att rädda den lilla katten som fastnat i trädet. Samtidigt är han följsam till Bäs idéer och kunnande. BÄ som visar på hjälpsamhet och omvårdnad när hon förser Bu med mat samt gentemot katten, visar även att hon besitter mer pojkiga egenskaper så som aktivinitiativtagande när det kommer till att smörja skottkärran samt att hon även visar på ett dominerande beteende. BÄ som har övervägande pojkiga egenskaper hamnar därför under **barnidealtyp a** medan Bu som under berättelsen har en varierad egenskapspersonlighet går att placera i **barnidealgrupp b** för varierat beteende.

5.6 Pija Lindenbaum: Kenta och barbisarna (2007)

I boken möter vi Kenta som istället för att sparka boll med de andra pojkarna en dag hellre vill vara inne och leka med barbies tillsammans med flickorna. I berättelsen finns även Kentas pappa och förskolefröken. Trots att de inte tar så stor plats i berättelsen går de ändå att placera in i idealtypgrupper. Kentas pappa kan ses som en **vuxenidealtyp A**, alltså där av besitta ett traditionellt beteende. Han tycker om att Kenta är bra på fotboll och uppmuntrar gärna honom att ta med fotbollen till förskolan. Han verkar även gilla pojkarnas vilda lek då de klättrar på hyllorna på förskola. Men finner sig inte i att stanna kvar någon längre stund utan avlägsnar sig snabbt för att gå till jobbet. Dagen då Kenta väljer att inte ta med sig fotbollen till förskolan, visar han på ett accepterande beteende gentemot sin sons självständighet och egna val. Kentas fröken även hon placerad i den traditionella **vuxenidealtypgruppen A**, visar på dessa egenskaper när hon vänligt påpekar pojkarnas vilda beteende ute i kapprumme genom att säga; ”-Nä men. Ojsan pojkar. Säger fröken. Nu gör vi något annat.”(Lindenbaum, 2007 s.6). Med en tam uppmaning mot pojkarnas beteende tycks hon mer ha en nonchalant attityd gentemot tillsägelsens tillrättavisande, och kan då tolkas att hon besitter en slags ”pojkar är pojkar attityd. Hennes relation till flickorna är svår tydd då den enda interaktion är när hon placerar en låda med tyger i rummet där flickorna leker.

Till skillnad från de vuxna karaktärerna som känns något enkla och opersonliga finns det ett mer djup i barnkaraktärerna som under berättelsens gång blir allt tydligare. Både flickorna och pojkarna klassas som **barnidealtypgrupp a** (tre flickor samt tre pojkar), trots flickornas beteendebrytning när det kommer till att leka i grupp istället för att leka i par. Kenta kan

placeras i **barnidealtypgruppen c** (kontrasterande beteende). Han är bra på fotboll men tycker inte om de andra pojkarnas vilda och hårda fysiska lek, utan drar sig istället till flickornas lugnare lek med dockorna. Dagen då han valt bort fotbollen och i stället tagit med sig en Barbie till förskolan är även den dagen han medvetet väljer bort leken med de andra pojkarna. Han börjar istället den långa processen att bli insläppt i flickornas slutna grupp. Efter en tid med lek på sidan om flickornas blir han tillslut insläppt och leken tar då fart. Då den ursprungliga dockleken har spinner iväg till att utklädda till prinsessor, med halsband, klackskor och färggranna kjolar dansa runt till musik. Blir de avbrutna av de andra pojkarna som nyfiket tittar ner i den stora utklädningslådan full av färggranna kläder. Det slutar med att pojkarna glatt dansar runt iförda färggranna klänningar och kjolar samtidigt som flickorna placerats på sidan om som åskådare. Här kan tolkas att flickorna tar den mer passiva rollen bakom pojkarna, medan de dansar aktivt i rummet.

5.7 Gunilla Bergström: Alfons och soldatpappan (2006)

Boken skriven av Gunilla Bergströms möter vi Alfons och hans nyfikenhet över hans vän Hamdis pappas förflutna från de militära insatser han gjort i ett krig. Hamdis pappa är en händig och aktiv man som bland annat bygger fotbollsmål åt barnen och även startar ett fotbollslag. Hamdis pappa har även ett förflutet som soldat, vilket är något han helst inte pratar om. Att tyda av hans egenskaper ingår han i **vuxenidealtypgrupp A**. Han uppmanar under berättelsens gång Alfons och Hamdi att "lyssna som vuxna karlar" (Bergström, 2006 s.17).

Hamdi ses likt Alfons även tillhöra **barnidealtypgrupp a**. De utför aktiva och fysiska lekar i form av fotboll och "snigelkrig" där det buffar och knuffar på varandra. Alfons och Hamdis nyfikenhet av krig i alla dess former speglar sig genom hela berättelsen. De leker inte bara krig, de ser på det, pratar om det och även önskar sig krigsrelaterade leksaker. Denna bok känns utifrån sitt innehåll starkt styrd gentemot pojkar och deras maskulina egenskaper och aktiviteter. De enda flickorna i denna bok är av icke relevans för själva innehåller och storn, utan fokus läggs här på pojkarna.

5.8 Inger Sandberg: Lilla spöket Laban (1965)

I bokens början ges exempel på vad som för hundra år sedan betraktades som normalt. Bland dessa finner vi mycket om vidskeplighet men även att det för hundra år sedan var ovanligt att mammor hade jobb. I berättelsen om Laban och hans familj får vi först bekanta oss med

hands föräldrar. Mamma spöke med sina traditionella egenskaper och kvinnliga handlingar genom hela boken placerad utefter dessa i **vuxenidealtypgrupp A**. Hon är den som tar hand om hushållet och alla dess sysslor medan pappa spöket även han placerad i **vuxenidealtypgrupp A** arbetar och skräms uppe på slottet om nätterna.

Redan från födseln har Laben tilldelats förväntningar. Förväntningar över hur han som pojkspöke skall vara och bete sig. I boken går det att läsa hur lättad Labans pappa är över sin sons tillkomst. Han yttrar en otrolig stolthet över sin son och hans förbestämda öde som pojkspöke blir tydligt i pappans uttalande ”- Så skönt det ska bli när den här lille växer upp och kan spöka istället för mig” (s.6). Allt eftersom Laban blev större tycks han fatta tycke för moderns dagliga sysslor. Han följer henne och hjälper henne med allt från att mala kaffebönor till att kärna smör och tvätta kläder nere vid bäcken. Detta som för fadern är ett väldigt underligt beteende leder till uppmuntran från moderns håll till den natten då han tar med sig lilla Laben upp till slottet, för att träna till att bli ett spöke. Lilla Laban som inte alls besitter de distinkta egenskaperna hos en pojke, utan snarare är tilldelad de av ett mer feminint slag går därför att placera i **barnidealtypgrupp c** (Kontrasterande beteende). Finner sig rädd både för mörkret och för tanken att springa på ett spöke i slottets korridorer, och söker därför trygghet genom att ha ett fast tag i faderns lakan och infinna sig nära honom.

Då Laban efter ynkliga och misslyckade försök att skrämman slottets kammarjungfru, blir upptäckt där han gömt sig bakom den stora ekdörren tillsammans sin pappa. Finner vi att pappa spöke som snabbt gjort sig osynlig för kammarjungfrun är på väg hem för att förklara för mamma spöke hur misslyckad lilla Laban var. Detta kan i sin tur tolkas som att Laban inte besitter de egenskaper en pojke betraktas ha och är misslyckad.

5.9 Astrid Lindgren: Pippi hittar en spunk (1948, nyutgiven 2008)

Pippi som är bokens huvudkaraktär besitter de egenskaper som är typiskt manliga. Hon är frispråkig och stark vilket vi får bekräftat när hon lyfter ner sin häst från verandan. Hon bryter även mot det traditionella flickmönstret när det kommer till att som flicka leka i par. Istället finner vi henne i en grupp tillsammans med Tommy och Annika. Pippi går alltså att placera i **barnidealgrupp c**.

Under Pippis jakt efter Spunk får vi bland annat stifta bekantskap med två damer. Utifrån damernas reaktioner på Pippis förundring om de möjligen finns Spunk hos dem, då både blir

rädda och uppjagade av förskräckelse går att placera i **vuxenidealtypgrupp A**.

5.10 Stina Wirsén: Vem är söt? (2008)

I vi möts först av den lilla gula katten, snabbt uppfattar vi att han av kompisarna betraktas som ful. Katten som under berättelsens gång går igenom många känslomässiga stadier, vilka går att betrakta som nedstämd, ängslig, ledsen och glad. Är sedan faktorer som ger oss en syn på katten, som vid endast ett tillfälle i boken omnämns som en han besitter mer flickiga egenskaper än pojkgiga. Detta gör att katten blir placerad i **barnidealtypgrupp c**. Medan de två kompisarna som även dem går igenom en skiftning bland de känslomässiga stadierna har en mer aggressiv och dominerande ton i sitt beteende men går utifrån avsaknaden av bestämt kön inte att placera in i någon bestämd idealtypgrupp. Lika gäller den lilla fågeln som kommer in i berättelsens mitt. Även han gul, ställer sig fort i försvar till den lilla katten. Nu är det kompisarna som blir påhoppade och kallade fula. Vilket leder till ett stort bråk om vem som är ful respektive fin och leder till att alla slutar i tårar. Fågels med sitt omvårdade beteende som byts ut mot ett mer aggressivt, är även den oplacerbar då specifikt kön saknas. Den sista karaktären vi möter i boken, även den könlös. Är den bruna kaninen som framskuttandes med en tallrik chokladbollar visar på ett vårdande sett sin omtanke. Och sätter sig stillsamt ner med de andra och bjuder på chokladbollar. Just denna bok kände vi var svår att analysera då den är väldigt uppbyggd på färger och minspel. Samt har en relativ könsneutral uppdelning på sina karaktärer.

5.11 Resultat och analyssammanfattning

För att få en klarare bild av analyserna valde vi att göra en sammanfattande analys över de böcker vi ovan analyserat ur idealtypsperspektiv. Vi kommer liksom ovan att skilja vuxenkaraktärerna från barnkaraktärerna och därefter kunna ge en tydligare bild över antalet karaktärer i som blivit placerade i de olika idealtypgrupperna.

När vi räknar antalet vuxenkaraktärer kommer vi upp i tretton stycken. Av dessa var elva placerade i idealtypgrupp A, en i idealtypgrupp B och en i idealtypgrupp C. (Se: tabellen på sida 29). När vi nu tittar på antalet vuxenkaraktärer utifrån de olika idealtyperna kan vi se att fördelningen är mycket ojämn Endast en av vuxen karaktärerna, Snurrans mamma i *Snurran städar* erhöll både manliga och kvinnliga egenskaper och fick placeras i idealtypgrupp B, varierande beteende. Resterande placerades i idealtypgrupp A, traditionellt

beteende. Av detta kan vi utläsa att den stora majoriteten av vuxenkaraktärerna i våra bilderböcker uppvisade ett traditionellt beteende.

5.11.1 Idealtypsresultat för vuxenkaraktärer

Idealtyp	Resultat:	Kvinna	Man
A, Traditionellt beteende		5	6
B, Varierat beteende		1	0
C, Kontrasterande beteende		0	1

5.11.2 Traditionellt beteende, idealtypsgrupp A, vuxenkaraktärer

Här ses de karaktärer som i böckerna en övervägande traditionell idealtyp. Dessa karaktärer är Mullvaden i *Det var det fräckaste*, Snurrans pappa i *Snurran städar*, Halvan och Julia i *Här kommer tåget*, Kentas pappa och förskollärare i *Kenta och barbisarna*, Hamdis pappa i *Alfons och soldat pappan*, Labans mamma och pappa i *Lilla spöket Laban* samt de båda damerna i *Pippi hittar en spunk*.

5.11.3 Varierat beteende, idealtypsgrupp B, vuxenkaraktärer

I den här idealtypsgruppen placerades endast en karaktär in. Detta var Snurrans mamma i *Snurran städar* som i boken visade på en variation av manliga och kvinnliga egenskaper.

5.11.4 Kontrasterande beteende, idealtypsgrupp C, vuxenkaraktärer

Den sista idealtypsgruppen för vuxenkaraktärerna visar även den likt C gruppen endast upp en enda karaktär. Phong som i *Här kommer tåget* visar på ett tydligt kontrasterande beteende där han besitter övervägande kvinnligt knutna egenskaper.

De barnkaraktärer som vi valt att analysera var sjutton stycken. Utav dessa vart tio placerade i idealtypsgrupp a, två i idealtypsgrupp b och slutligen fyra idealtypsgrupp c. Fördelningen av barnkaraktärerna är visat på en jämnare fördelning än vuxenkaraktärerna som kan ses i tabellen nedan.

5.11.5 Idealtypsresultat för barnkaraktärer

Idealtyp	Resultat:	Flicka	Pojke
a, Traditionellt beteende		3	7
b, Varierat beteende		2	0
c, Kontrasterande beteende		2	2

5.11.6 Traditionellt beteende, idealtypsgrupp a, barnkaraktärer

Karaktärerna i denna idealtypsgrupp ses besitta traditionella egenskaper betraktat utifrån deras könstilldelning. Här finner vi nallen Kompisen i *Kompisen är för liten*, Bu i *BU* och *BÄ får besök*, Kentas pojk- och flickkompisar i *Kenta och brabisarna* samt Alfons och hans vän Hamdi i *Alfons och soldat pappan*.

5.11.7 Varierat beteende, idealtypsgrupp b, barnkaraktärer

Här är Olivia i *Kompisen är för liten* och Bä i *BU och BÄ får besök placerade*. Detta utifrån deras variation av pojkiga och flickiga egenskaper i respektive bok.

5.11.8 Kontrasterande beteende, idealtypsgrupp c, barnkaraktärer

Karaktärerna i denna idealtypsgrupp är alla huvudrollskaraktärer i varsin bok. Snurran i *Snurran städar*, Kenta i *Kenta och barbisarna*, Laban i *Lilla spöket Laban*, Pippi i *Pippi hittar en spunk* samt Katten i *Vem är söt?* Har alla ett beteende där de går emot sitt traditionella könsideal.

6 Diskussion

Utifrån ovanstående analys går det att urskilja en könsvariation bland huvudrollskaraktärerna. Tre av böckerna innehåller feminina huvudrollskaraktärer, sex av böckernas huvudrollsinnehavare är av manligt kön och en betraktas som neutral då den innehåller två huvudrollsinnehavare vilka var av manligt respektive kvinnligt kön. Likt den tidigare forskningen visar analysen på att majoriteten av de böcker vi valt att analysera innehåller manliga huvudrollskaraktärer, detta trots planeringen av arbetets urval. Vilka som läser, eller kan tänkas läsa dessa böcker har analysen inget svar på. Enligt Nettervik (2002) kan detta bero på att barnboks författarna väljer manliga huvudrollskaraktärer då de anses nå ut till en bredare publik, då flickor kan tänkas läsa pojkböcker men pojkarna inte anses läsa flickböcker.

Analysen visar på ett flertal olika idealtypsindelningar bland vuxenkaraktärerna. Av de övervägande karaktärer som analyserades följde elva av tretton ett traditionellt beteendemönster. Denna iakttagelse, går utifrån Svaleryds (2003) genusteorier, att tolkas som att vuxenkaraktärer i barnböckerna skall inneha ett traditionellt könsmonster för att verka förebildliga gentemot barnen, vilket överensstämmer med det verkliga livet. I boken *Här kommer tåget* gestaltas karaktären Phong med ett kontrasterande beteende då han innehar ett yrke som innefattar feminina egenskaper, detta går dock att se som en brytning endast relaterad till hans arbete då det utöver detta inte ges några indikeringar på hans könsrelaterade egenskaper. Likaså gäller Snurrans mamma i *Snurran städar* då hennes manliga egenskaper går att tolka som moderliga och fostrande.

Av de kvinnliga huvudrollskaraktärerna går två att betrakta som innehavare av ett varierat beteende. Gestaltningen av de andra två kvinnliga huvudrollskaraktärerna visar på ett kontrasterande beteende. Utav de manliga huvudrollskaraktärerna placerades tre under det traditionella beteendet medan resterande tre placerades under det kontrasterande beteendet. Enligt Hirdmans (2004) genusteori är det mer legitimt att som flicka bryta mot de kvinnliga könsnormerna då hon antar maskulina egenskaper då mannen ses som norm i samhället. Då Hirdman (2004) anser att genussystemet bygger på en hierarki där mannen är norm och dikotomin som är isär-hållandet av det manliga och kvinnliga. Det ses därför inte lika alvarligt på en kvinna som bryter mot dikotomin som när en man gör detta, detta då kvinnan antar maskulina egenskaper vilket betraktas som norm. Beträktat utifrån de kvinnliga

huvudrollskaraktärernas idealtyps placeringar finner vi enligt Hirdamn (2004) att dessa karaktärer inte väcker lika starka reaktioner då det inte betraktas som ett lika allvarligt normbrott som flicka. Detta kan förklara de kvinnliga huvudrollskaraktärernas frånvaro i den traditionella idealtypgruppen där tre av de sex manliga huvudrollskaraktärerna placerades. De resterande tre manliga huvudrollskaraktärerna med placering i den kontrasterande idealtypsgruppen, kan dock ses som en produkt utifrån det ökande genusmedvetandet. Där bland annat Lpfö 98s arbete gentemot traditionella könsroller i förskolan kan ses som en bidragande faktor för uppkomsten av normbrytande barnlitteratur. Detta kan ses med undantag från *Pippi hittar en spunk* och *Lilla spöket Laban* som till skillnad från *Kenta och barbisarna* och *Vem är söt?* med utgivningsår under tjugohundratalet kom redan 1948 och 1965. Detta är dock bara en spekulering.

De barnkaraktärerna vilka inte innehar en huvudroll i bilderböckerna visar av analysen på traditionella könsideal. Dessa karaktärer omfattade totalt åtta stycken varav fem pojkar och tre flickor. Vi finner det intressant att majoriteten av de karaktärer vilket inte besatt en huvudroll visade sig inneha en traditionell idealtyp. Vilket kan försvaras med att författaren möjligen inte lagt lika mycket vikt vid dessa karaktärer då fokus bör ligga på huvudrollskaraktären.

Sett utifrån Lpfö 98s krav på att motverka traditionella könsroller skall de jobba mot att bemöta flickor och pojkar på ett sätt som gör det möjligt att oberoende kön utveckla sin identitet samt ges möjlighet till utveckling av förmågor och intressen. Då de analyserade böckerna var några av de mest utlånade böckerna 2010, går det även att anta att dessa är de mest lästa bilderböckerna i hemmet liksom i förskolan. Här anser vi att det är pedagogens ansvar att ge barnen ett varierat utbud av böcker, där de får möjlighet att möta och ta del av karaktärer med en så bred variation av de tidigare nämnda idealtyperna som möjligt. Utifrån det resultat vi genom analyserna kom fram till, skulle vi kunna påstå att barnen inte erbjuds ett tillräckligt stort utbud av barnböcker. Som pedagoger anser vi att ett väl valt utbud av böcker där en mängd olika idealtyper presenteras främjar barns sökande av en könsidentitet. Då de får bekantskap med alternativa idealtyper.

Då analysen pekar på att dessa böcker inte gav en jämn fördelning av idealtyperna utifrån karaktärernas kön går det att antyda att de inte speglar Lpfö 98s synsätt, och därför inte kan ses som fördelaktiga i fråga om att ge en alternativ syn till traditionella könsroller.

7 Litteraturförteckning

Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) (2007). *Klassisk och modern samhällsteori*. 3., [utvidgade och rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (2010). *Kunskapssociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. 3. uppl. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Bjerrum Nielsen, Harriet & Rudberg, Monica (1991). *Historien om flickor och pojkar: [könsocialisation i ett utvecklingspsykologiskt perspektiv]*. Lund: Studentlitteratur

Blakemore, J.E.O., & Centers, R. E. (2005). *Characteristics of boys' and girls' toys*. *Sex Roles*, 53, 619-633.

Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos

Carlsson, Marianne (1991). *Barn och könsroller. Uppfattningar av könsskillnader och könsroller hos förskolebarn och skolbarn*. I: Kättström, Per (red.) (1991). *Flickor och pojkar: om verkliga och överkliga skillnader*. Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, Univ.

Davies, Bronwyn (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Edström, Maria (1998). *Drömprinsen och Glamourgullet: om könsschabloner i barnreklam*. Stockholm: Konsumentverket

Gens, Ingemar (2002). *Från vagga till identitet: hur flickor blir kvinnor och pojkar blir män : [teorin bakom pedagogiken på förskolorna Björntomten och Tittmyran]*. 2. uppl. Jönköping:

Hirdman, Yvonne (2004). *Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning. Genushistoria : en historiografisk exposé*. S. 113-133

Hirdman, Yvonne (2003). *Genus: om det stabila föränderliga former*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Kåreland, Lena & Agneta Lindh- Munther (2005) *Modig och stark eller ligga lågt. Skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Författarna och Bokförlaget Natur och Kultur: Stockholm

Nettervik, Ingrid (2002). *I barnbokens värld*. 2. uppl. Malmö: Gleerup

Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur

Nilson, Maria (2010). *Från Gossip Girl till Harry Potter: genusperspektiv på ungdomslitteratur*. Lund: BTJ förlag

Rhedin, Ulla (2004). *Bilderbokens hemligheter*. Stockholm: Alfabeta/Anamma

Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula (2005). *Barndomens lekarenor*. Västerås: Mälardalens högskola, Institutionen för samhälls- och beteendevetenskap

Svaleryd, Kajsa (2003). *Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Wærn, Yvonne, Pettersson, Rune & Svensson, Gary (2004). *Bild och föreställning: om visuell retorik*. Lund: Studentlitteratur

Welinder, Stig (red.) (2003). *Män och manligheter från vikingar till Kalle Anka*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International

Änggård, Eva (2005). *Barbie princesses and dinosaur dragons: narration as a way of doing gender*. *Gender and education* (Online). 2005(17):5, s. 539-553

Elektroniska referenser

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Barnboksreferenser

Bergström, Eva (2009). *Snurran städar*. 1. uppl. Stockholm: Bonnier Carlsen

Bergström, Gunilla (2006). *Alfons och soldatpappan*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Holzwarth, Werner & Erlbruch, Wolf (2007). *Det var det fräckaste!*. 2. uppl. Stockholm: Bergh

Johannessen, Asbjørn & Tuft, Per Arne (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Liber

Landström, Lena (2006). *Bu och Bä får besök*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lindenbaum, Pija (2007). *Kenta och barbisarna*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lindgren, Astrid (1948, nyutgåva 2008). *Pippi hittar en spunk: bilderbok*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Nilsson, Moni (2009). *Kompisen är för liten*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Norlin, Arne (2009). *Här kommer tåget*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Sandberg, Inger & Sandberg, Lasse (1965). *Lilla spöket Laban*. Stockholm: Geber

Wirsén, Stina (2008). *Vem är söt?*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Nr	Titel	Antal utlån
1	Hcf Norlin, Arne, Här kommer tåget 2009	139
2	Hcf Norlin, Arne, Här kommer helikoptern 2007	136
3	Hcf Norlin, Arne, Här kommer ambulansen 1999	134
4	Hcf Bergström, Gunilla, Alfons och soldatpappan 2006	127
5	Hcf Nilsson, Møni, Kompisen är för liten 2009	120
6	Hcf Sandberg, Inger, Lilla spöket Laban 1965	116
7	Hcf Bergström, Eva, Snurran städar 2009	115
8	Hcf Holzwarth, Werner, Det var det fräckaste! 1995	115
9	Hcf Lindgren, Astrid, Pippi hittar en punk 1. uppl. 2008	114
10	Hcf Landström, Lena, Bu och Bä får besök 2006	113
11	Hcf Wirsén, Stina, Vem är söt? 2008	112
12	Hcf Lindenbaum, Pija, Kenta och barbisarna 2007	108
13	Hcf Lindenbaum, Pija, Siv sover vilse 2009	108
14	Hcf Nordqvist, Sven, När Findus var liten och försvann 2001	108
15	Hcf Norlin, Arne, Här kommer brandbilen 1997	107
16	Hcf Bergström, Gunilla, Är du feg, Alfons Åberg? 2007	106
17	Hcf Tidholm, Anna-Clara, Knacka på! 1992	106
18	Hcf Gustavsson, Per, När prinsessor tar semester 2008	104
19	Hcf Palmaer, Andreas, Sopnedgasten och andra moderna monster 2009	104
20	Hcf Bergström, Gunilla, Aja baja, Alfons Åberg! 2006	103
21	Hcf Gustavsson, Per, När prinsessor vaknar om natten 2009	103
22	Hcf Bergström, Gunilla, Kalas, Alfons Åberg 2006	101
23	Hcf Wieslander, Jujja, Mamma Mu städar 1997	101
24	Hcf Güettler, Kalle, Monsterpest 2008	100
25	Hcf Hellsing, Lennart, Sjörovarbok 1965	99
26	Hcf Rey, Margret, Pricken 1949	99
27	Hcf Adbåge, Emma, Vi hittar Smulbert 2009	98
28	Hcf Janouch, Katerina, Ingrid och pappa 2008	98
29	Hcf Lindgren, Barbro, Nöff nöff Benny 2007	97
30	Hcf Bergström, Gunilla, God natt, Alfons Åberg 2006	95
31	Hcf Landström, Olof, Bu och Bä på kalashumör 1995	95
32	Hcf Nordqvist, Sven, Pannkakstårtan 1984	95
33	Hcf Landström, Olof, Bu och Bä i skogen 1999	94
34	Hcf Geffenblad, Lotta, Astons presenter 2008	93
35	Hcf Janouch, Katerina, Ingrid vill bada 2007	93
36	Hcf Lindgren, Astrid, Känner du Pippi Långstrump? 1947	93
37	Hcf Wieslander, Jujja, Mamma Mu får ett sår 2006	93
38	Hcf Janouch, Katerina, Ingrid ska sova 2008	92
39	Hcf Rey, Hans Augusto, Nicke Nyfiken på rymdfärd 1968	92
40	Hcf Wieslander, Jujja, Mamma Mu åker bobb 1994	92
41	Hcf Bergström, Gunilla, Raska på, Alfons Åberg! 2007	91
42	Hcf Lööf, Jan, Pelle och farbror Ottos uppfinning 2006	91
43	Hcf Norlin, Arne, Här kommer sopbilen 2003	91
44	Hcf Wieslander, Jujja, Mamma Mu åker rutschkana 2003	91
45	Hcf Wieslander, Jujja, Mamma Mu och Kråkans jul 2008	88

Nr	Titel	Antal utlån
46	Hcf Landström, Olof, Bu och Bä i städtagen 1996	87
47	Hcf Wieslander, Jujja, Mamma Mu gungar 1993	87
48	Hcf Landström, Olof, Bu och Bä blir blöta 1999	86
49	Hcf Rottböll, Grethe, Barnvagnsgaloppen 2008	86
50	Hcf Arro, Lena, Godnatt alla djur 2001	85
51	Hcf Bergström, Gunilla, Alfons och Milla 1985	85
52	Hcf Lindenbaum, Pija, Gittan och färskallarna 2001	85
53	Hcf Norlin, Arne, Här kommer polisbilén 1997	85
54	Hcf Bergström, Eva, Snurran hjälper polisen 2008	84
55	Hcf Lindgren, Astrid, På rymmen med Pippi Långstrump 1971	84
56	Hcf Tidholm, Anna-Clara, Nelly packar 2008	84
57	Hcf Bergström, Gunilla, Hurra, för pappa Åberg! 1993	83
58	Hcf Kruusval, Catarina, Alla ska vara med! 2008	83
59	Hcf Lindgren, Barbro, Max nalle 1981	83
60	Hcf Kruusval, Catarina, Blommor från Ellen 2000	82
61	Hcf Norlin, Arne, Här kommer bärgningsbilén 1998	82
62	Hcf Olsson, Lotta, Morris hos frisören 2007	82
63	Hcf Bergström, Gunilla, Var är bus-Alfons? 2007	81
64	Hcf Geffenblad, Lotta, Prick och Fläck ser stjärnor 2008	80
65	Hcf Gustavsson, Per, När prinsessor fyller år 2006	80
66	Hcf Kruusval, Catarina, Fia och djuren 2007	80
67	Hcf Lindgren, Barbro, Nämen Benny 2006	80
68	Hcf Widmark, Martin, Racer-Rakel och fångarna i svinstian 2007	80
69	Hcf Bergström, Gunilla, Alfons och hemlige Mållgan 1976	79
70	Hcf Landström, Olof, Bu och Bä på sjön 1996	79
71	Hcf Rey, Margret, Nicke Nyfiken på sjukhus 1969	79
72	Hcf Stalfelt, Pernilla, Bajsboken 1997	79
73	Hcf Tison, Annette, Lär dig former med Barbapapa 2007	79
74	Hcf Widerberg, Siv, Ojdå! 2009	79
75	Hcf Landström, Olof, Bu och Bä i blåsväder 1995	78
76	Hcf Lindgren, Barbro, Max blöja 1994	78
77	Hcf Nilsson, Ulf, Adjö, herr Muffin 2002	78
78	Hcf Kruusval, Catarina, Ellens boll 1997	77
79	Hcf Lindgren, Astrid, Mirabell 2002	77
80	Hcf Lindgren, Barbro, Max dockvagn 1986	77
81	Hcf Nordqvist, Sven, Tuppens minut 1996	77
82	Hcf Olsson, Sören, Håkan Bråkan och fiskarnas befriare 2009	77
83	Hcf Wänblad, Mats, Hos tandläkaren med Bolibompa-draken! 2009	77
84	Hcf Bergström, Gunilla, Näpp! sa Alfons Åberg 1994	76
85	Hcf Kruusval, Catarina, Fia och djuren på dagis 2007	76
86	Hcf Norlin, Arne, Här kommer grävskopan 2008	76
87	Hcf Sandberg, Inger, Lilla Anna och lilla Långa Farbror 2008	76
88	Hcf Sandberg, Inger, Vem är det som låter? sa spöket Laban 2004	76
89	Hcf Bergström, Gunilla, God natt Alfons Åberg 1993	75
90	Hcf Bergström, Gunilla, Hur långt når Alfons? 2002	75

Nr	Titel	Antal utlån
91	Hcf Cousins, Lucy, Stora Molly, lilla Molly 2007	75
92	Hcf Lööf, Jan, Pelle och Frasse 2009	75
93	Hcf Norlin, Arne, Här kommer bussen 2004	75
94	Hcf Stenberg, Birgitta, Billy och grodan 2004	75
95	Hcf Wolde, Gunilla, Totte städar 1970	75
96	Hcf Janouch, Katerina, Ingrid och Bassiluskan 2007	74
97	Hcf Lindenbaum, Pija, Lill-Zlatan och morbror Raring 2006	74
98	Hcf Geffenblad, Lotta, Astons stenar 2005	73
99	Hcf Susso, Eva, Binta dansar 2008	73
100	Hcf Wirsén, Stina, Vems mormor? 2007	73